

حاکم نیشابوری، ابواحمد محمد بن احمد. (ح ۲۹۰-۳۷۸ق)، حافظ و محدث. مشهور به محدث خراسان و حاکم کبیر. در نیشابور نشو و نما یافت. پس از بیست سالگی به طلب حدیث برآمد و در خراسان و عراق و شام و جزیره و حجاز و جبال از محدثین بسیاری چون احمد ماسرجسی و ابوخریمه و عبدالله بن زیدان و ابوبکر باغندی و ابوالقاسم بغوی و ابوالعباس سراج و عباس بن شاذان رازی و علی بن عبدالحمید غضائری و ابن ابی حاتم رازی حدیث شنید. ابو عبدالله حاکم نیشابوری و ابو عبدالرحمن سلمی و محمد بن علی اصفهانی جصاص و محمد جارودی و ابوبکر ابن منجویه و ابوسعید محمد کنجرودی از شاگردان و راویان وی بودند. در ۳۳۳ ق عهده دار منصب قضاوت شد و در ساس مدتی حکم کرد و مدتی نیز در طوس قضاوت نمود و مدتی نیز در طوس قضاوت نمود. سرانجام در ۳۴۵ ق به نیشابور بازگشت و ملازم منزل و مسجد شد و خود را آماده تصنیف کرد و در پایان عمر بینایی خود را از دست داد. وی در نیشابور درگذشت. از آثار وی: «الاسماء والکنی» یا «الکنی فی المحدثین و الوزراء و الولاة»، در چند مجلد؛ کتاب «العلل»؛ کتاب «الشروط»؛ «المخرج علی کتاب المزی»؛ «الشیوخ و الابواب»؛ شرح «جامع الصحیح» بخاری؛ شرح «صحیح» مسلم؛ شرح «جامع» ترمذی.

الاعلام (۷/ ۲۴۴)، تاریخ الاسلام (حوادث ۳۵۱-۳۸۰ / ۳۸۰-۶۳۷)، سیرالنبله (۱۶ / ۳۷۰-۳۷۷)، طبقات الصوفیه سلمی (۱۰۰)، الکامل (۷ / ۱۳۶)، کشف الظنون (۱۳۹۱)، لسان المیزان (۷ / ۵۶۴-۵۶۶)، معجم المؤلفین (۱۱ / ۱۸۰)، الوافی بالوفیات (۱ / ۱۱۵).